

چشم انداز منطقه منا ۲۰۲۲

دی ۱۴۰۰

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

- انتظار می‌رود شاهد شتاب رشد اقتصادی منطقه خاورمیانه و افریقای شمالی (منا) در آینده نزدیک باشیم. پیش‌بینی می‌شود رشد اقتصادی واقعی این منطقه در سال ۲۰۲۲، حدود ۵,۲ درصد و در سال ۲۰۲۳، حدود ۴,۶ درصد باشد. پیش‌بینی مزبور بر اساس فروض اصلی یعنی استمرار واکسیناسیون کووید-۱۹ در سرتاسر منطقه (البته با سرعت‌های متفاوت)، افزایش قیمت انرژی و رشد تولید نفت در راستای سهمیه‌های اوپک پلاس است.
- هم‌زمان با رونق اقتصادی منطقه، اختلالات زنجیره‌های تامین در جهان به همراه پافشاری افزایش قیمت‌های انرژی احتمال سرریز شدن فشارهای رو به بالا بر قیمت‌های مصرف‌کننده به ویژه در اقتصادهای واردکننده انرژی منطقه، را تقویت می‌کند. پیش‌بینی می‌شود میانگین تورم منطقه در سال ۲۰۲۲ معادل ۵,۸ درصد و در سال ۲۰۲۳ برابر با ۴,۰ درصد باشد.
- بسته به امکان مهار تورم و افزایش نرخ بهره سیاستی در امریکا تا قبل از اواخر ۲۰۲۲، انتظاری برای تغییر سیاست‌های پولی در منطقه در آینده نزدیک (به خصوص در اقتصادهای خلیج فارس با سابقه طولانی اجرای نرخ ارز میخکوب شده با دلار) متصور نیست. موقعیت خارجی و مالی کشورهای منطقه با استمرار تقویت ممنتوم اقتصادی (البته با تفاوت کشوری) بهبود خواهد یافت و به سطوح قبل از همه‌گیری خواهد رسید.
- با این حال سناریوی حصول رشد پایدار همچنان با عدم قطعیت‌هایی همراه است. ریسک‌های نزولی بیشتر از ریسک‌های صعودی در سال آینده ظهور خواهند یافت که یکی از آنها نوسان قیمت هیدروکربورهاست که منجر به معکوس شدن روند افزایشی قیمت نفت و گاز خواهد شد. مورد دیگر طولانی‌تر شدن اختلالات زنجیره تامین است که فشارهای قیمتی رو به بالا را تشدید خواهد کرد. در این میان تنش‌های سیاسی و چالش‌های جدید مرتبط با ظهور سویه‌های جدید کووید-۱۹ هم وجود دارند.

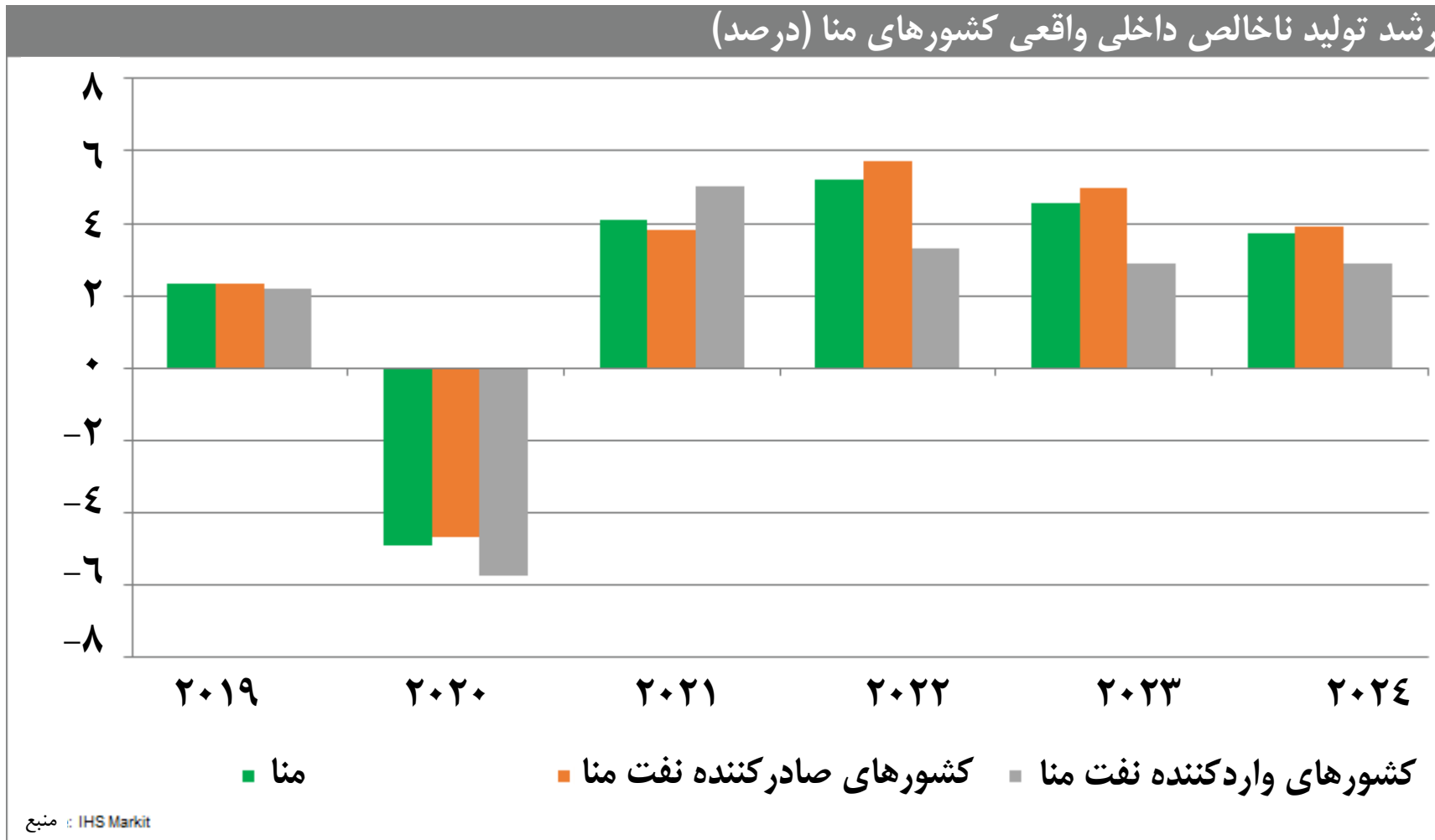
- محرک‌های اصلی تقویت رشد اقتصادی منطقه در سال ۲۰۲۲-۲۳ افزایش درآمدهای انرژی و واکسیناسیون کووید-۱۹ خواهد بود.

- در سال ۲۰۲۲ رشد اقتصادی منطقه مناسبت خواهد گرفت که محرک‌های آن بهبود مصرف و مخارج سرمایه‌گذاری همراه با تقویت تقاضای خارجی است. فروض اصلی در انتظار مزبور، قیمت‌های بالای نفت و افزایش تولید آن در راستای سهمیه‌های اوپک + طی دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ است.

- افزایش قیمت‌های نفت نقش تیغه دو لبه را برای اقتصادهای منطقه مناسبت دارد. از یک سمت، اقتصادهای صادرکننده نفت با رشد قابل توجه قیمت نفت، درآمدهای خزانه‌اشان افزایش یافته و ظرفیت کسب ارزش خارجی آنها تقویت می‌شود. این موضوع موجب ایجاد منابع بیشتر برای مصرف در زمینه توسعه اقتصادی و خلق اشتغال در این گروه اقتصادها خواهد شد. در سمت دیگر، اقتصادهای واردکننده نفت، با افزایش قیمت‌های انرژی، ناترازی مالی و خارجی‌اشان تشدید شده و فشارهای رو به بالایی را بر تورم قیمت مصرف‌کننده ایجاد خواهد کرد.

- در مجموع انتظار می‌رود با درآمدهای نفتی بالاتر، رشد واقعی اقتصادی منطقه مناسبت از ۴,۱ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۵,۲ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۴,۶ درصد در سال ۲۰۲۳ افزایش یابد. متوسط رشد اقتصادی کشورهای صادرکننده نفت در منطقه مناسبت بعد از رشد ۳,۸ درصدی در سال ۲۰۲۱ در محدوده ۵ تا ۷ درصد در بین کشورها متغیر خواهد بود. متوسط رشد کشورهای واردکننده نفت منطقه هم بعد از رشد ۵,۷ درصدی در سال ۲۰۲۰ توانستند به رشد ۵,۰ درصدی در سال ۲۰۲۱ برسند ولی برای دو سال آینده متوسط رشد ۳ درصدی برای این گروه کشورها پیش‌بینی می‌شود.

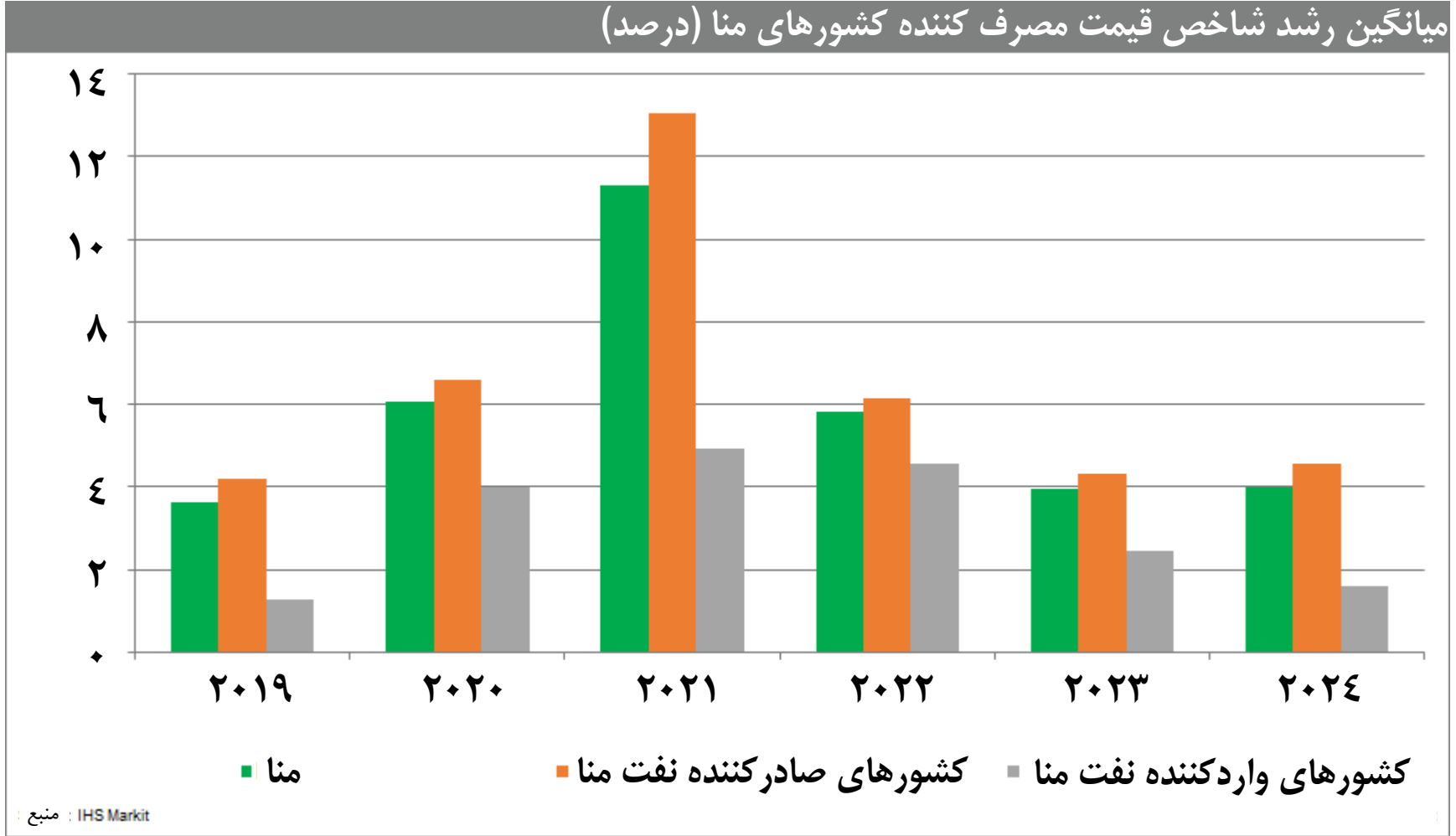

- با افزایش سرعت واکسیناسیون، پیشرفت قابل توجهی در زمینه برگشت اقتصادها به شرایط عادی مشاهده می‌شود. موتاسیون‌های ویروسی اخیر مانند سویه دلتا یا اومیکرون، ممکن است اختلالاتی را ایجاد کرده و موجب افزایش مجدد تعداد بیماران به خصوص در ماه‌های سرد فصل زمستان تا بهار ۲۰۲۲ شود. با این حال با تجارب موفق قبلی در رابطه با امکان مهار ویروس کووید و اثربخشی آن در کاهش تعداد مبتلایان و احتمال بستری‌ها، انتظار می‌رود اقتصاد جهان بهتر از امواج قبلی کووید-۱۹، از پاندمی اخیر عبور کند.
- واکسیناسیون در منطقه منا از سرعت یکسانی برخوردار نیست و فقط نیمی از کشورها به وضعیت ایمنی مطلوب رسیده یا به آن نزدیک شده‌اند. کشورهایمانند بحرین، اسرائیل، عربستان سعودی و امارات متحده عربی کشورهای پیشرو منطقه هستند که در واکسیناسیون موفق عمل کرده‌اند. سایر کشورهای منطقه مانند کویت و ایران هم پیشرفت سریعی در این زمینه دارند. مابقی کشورها مانند الجزایر، مصر، عراق، لبنان، سوریه و یمن همچنان از واکسیناسیون مطلوب عقب هستند و در معرض تهدید امواج جدید کووید-۱۹ به خصوص طی ماه‌های فصل زمستان پیش‌رو قرار دارند.

- پیش‌بینی رشد اقتصادی منطقه با توجه به سطح تورم آن مشخص شده است. نفت و گاز همچنان بخش اصلی تولید انرژی در منطقه را دارا هستند و قیمت‌های بالای انرژی، مترادف با فشارهای تورمی رو به بالاست. اثر مزبور به صورت مستقیم بر هزینه حمل و نقل و قیمت‌های واردات تاثیر می‌گذارد. در این شرایط کشورهای واردکننده نفت بیش از همه تحت تاثیر تحولات مزبور قرار خواهند گرفت. همچنین قیمت‌های بالای نفت با قیمت‌های بالای مواد غذایی و تنگنای عرضه هم‌زمان خواهد بود که پیامدی از پاندمی است.
- همه‌گیری کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۰، آسیب‌هایی را بر کسب و کارها وارد کرد، فعالیت اقتصادی تضعیف شد و بسیاری از بنگاه‌ها نتوانستند نهاده‌های حد واسط موردنیاز تولید را خریداری کنند. به محض برگشت مجدد رونق اقتصادی، تقاضا افزایش یافت و از عرضه بیشی گرفت که موجب ایجاد اختلالاتی در زنجیره تامین نیز گردید. توزیع و حمل و نقل دریایی هم بی تاثیر از این موضوع نبود و کسری‌های کالایی موقتی را در برخی بخش‌های جهان ایجاد کرد.
- انتظار می‌رود که تنگنای تامین طی سال ۲۰۲۲ و با احتمال بالا تا نیمه دوم سال آینده رفع شوند. در نتیجه پیش‌بینی می‌شود که فشارهای افزایش قیمت تا چند ماه ابتدایی سال ۲۰۲۲ ادامه یابد ولی در ماه‌های بعد از فشارها کاسته شده و میانگین تورم کل سال افزایش ملایمی داشته باشد.
- تورم منطقه منا برای سال ۲۰۲۱ حدود ۱۱,۳ درصد برآورد شده و پیش‌بینی می‌شود تورم سال ۲۰۲۲ به ۵,۸ درصد و در سال ۲۰۲۳ به ۴,۰ درصد برسد که روند مزبور نشان‌دهنده، کاهش سالانه سرعت افزایش شاخص قیمت‌ها در منطقه خواهد بود.

- در شرایط رونق اقتصادی، وجود فشارهای رو به بالای تورمی و عدم قطعیت‌های مربوط به همه‌گیری، بانک‌های مرکزی منطقه بسته به اقتصاد هر کشور، در حال حذف یا در نظر گرفتن روش‌های پشتیبانی هستند. برخی از بانک‌های مرکزی نرخ‌های سیاستی کلیدی را با هدف تقویت تسهیلات و رشد سرمایه‌گذاری، در کمترین سطح نگه داشته‌اند. بسیاری از کشورهای منطقه هم از نظام نرخ ارز میخکوب شده به دلار آمریکا تبعیت می‌کنند. این کشورها تصمیمات مرتبط با سیاست پولی فدرال رزرو آمریکا را پیگیری می‌کنند. انتظار نمی‌رود تا قبل از اواخر سال ۲۰۲۲ نرخ بهره سیاستی آمریکا افزایش یابد (اگرچه ریسک مربوط به افزایش زود هنگام آن هم وجود دارد) در نتیجه شرایط موافق با تامین رشد اقتصادی باقی خواهد ماند. تا زمانی که افزایش قابل توجه دستمزدها به همراه افزایش قیمت‌های انرژی و کالاهای اساسی اتفاق نیفتد، تغییر سیاست پولی در اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۲۲، غیرمحتمل خواهد بود.
- ممکن است سایر بانک‌های مرکزی (به خصوص مصر) تصمیمات نرخ بهره در آمریکا را بیش از همه پیگیری کنند زیرا این احتمال وجود دارد که با افزایش نرخ‌های بهره در اقتصادهای پیشرفته، با ریسک پرواز سرمایه از اقتصادهای نوظهور مواجه شوند. در هر حال ریسک زودتر از موعد افزایش نرخ بهره در آمریکا، در اغلب کشورها پایین است لذا کشورهای مزبور از جمله مصر در نظر دارند تا نرخ بهره را در کمترین سطح، حداقل تا نیمه دوم ۲۰۲۲، پایین نگه دارند.

ریسک‌های نزولی و صعودی

- ریسک‌های نزولی بیشتری در مقایسه با ریسک‌های صعودی برای چشم‌انداز اقتصادی منطقه منا متصور خواهد بود.
- چهار ریسک مهم نزولی عبارت از موارد زیر هستند:
 - نوسانات قیمت کالاها
 - عدم قطعیت‌ها در خصوص اختلالات زنجیره تامین
 - تنش‌های سیاسی - امنیتی
 - پاندمی کووید-۱۹
- ریسک‌های رو به بالا نیز شامل موارد زیر هستند:
 - واکسیناسیون با سرعت بالای بیش از حد انتظار
 - مشارکت در تامین تقاضای افزایش یافته برای کالاهای تولیدشده در منطقه منا
 - توافق سیاسی ایران/امریکا که باعث ایجاد پیامدهای مثبت در کل منطقه خلیج فارس خواهد شد.
- با توجه به افزایش اخیر تعداد مبتلایان در برخی بخش‌های جهان به خصوص در منطقه اروپا و همچنین طولانی‌تر شدن مذاکرات میان ایران و جامعه بین‌المللی، ریسک‌های نزولی وزن بیشتری در مقایسه با ریسک‌های صعودی خواهند داشت.
- به طور خلاصه، ریسک‌های تورم و سویه‌های کووید-۱۹ جزو مهم‌ترین ریسک‌های نزولی برای چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان و منطقه منا در سال ۲۰۲۲ محسوب می‌شوند. با این حال در این مقطع زمانی، شرایط برای تامین رشد اقتصادی سالم در منطقه فراهم است.